

VALMIINA PUOLUSTAMAAN

Suomalaiset eivät kaihda aseellista maanpuolustusta

Turvallisuushuolet ovat suomalaisten tärkeysjärjestyksessä ohittaneet ilmastonmuutoksen uhan. Vielä kaksi vuotta sitten juuri kukaan ei pitänyt sotilaallista hyökkäystä Suomeen uhkana, mutta nyt erilaisten turvallisuusuuhkien merkitys korostuu.

Vaikka Suomeen ei juuri nyt kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, suomalaiset ovat varautuneita pahimpaan. Kansa on laajasti valmis puolustamaan maatansa parhaan kykynsä mukaan. Reserviläisten määrää suurempi joukko on valmiita puolustamaan maataan aseellisesti, ja myös naiset osoittavat huomattavaa valmiutta aseelliseen maanpuolustukseen.

Suomalaisten ykköshuolena pysyy edelleen pelko uudesta talouskriisistä. Useimmat kuitenkin katsovat voivansa sopeutua siihen, ja varsin moni osoittaa valmiutta tinkiä elintostaan sotilaallisen kriisin keskellä.

- ◆ Suomalaisista 85 prosenttia on valmiita avustamaan puolustuksessa parhaan kykynsä mukaan. Aseelliseen maanpuolustukseen on miehistä valmiita 73 prosenttia ja naisistakin 36 prosenttia.
- ◆ 43 prosenttia suomalaisista pitää sotilaallista hyökkäystä varteenotettavana uhkana. Uhka-arviot ovat kasvaneet 35 prosenttiyksiköä kahden vuoden takaisesta.
- ◆ Kolme neljästä (75 %) suomalaisesta pitää hybridivaikuttamista ja 70 prosenttia kyberhyökkäyksiä uhkina.
- ◆ 85 prosenttia pitää uutta laajamittaista talouskriisiä maailmalla uhkana, mutta vain 34 prosenttia on huolissaan oman työnsä ja toimeentulonsa menettämisestä.

Ukrainan sodan alettua EVA selvitti kevään 2022 Arvo- ja asennetutkimuksessaan suomalaisten käsityksiä heitä itseään ja koko Suomea koskevista uhista. Myös uhkakuvissa tapahtuneita muutoksia voitiin arvioida, koska vastaava kysymyssarja on sisällynyt EVAn Arvo- ja asennetutkimuksiin vuosina 2018 ja 2020.

Venäjän hyökkäyksen myötä kansalliseen turvallisuuteen liittyvät huolet ovat nousseet suomalaisten mielissä konkreettisiksi uhiksi, ja esimerkiksi ilmastonmuutoksen uhka on tärkeysjärjestyksessä saanut väistyä turvallisuuden tieltä. Silti suomalaisten mielissä ykkösuhka on edelleen uusi laajamittainen talouskriisi, joka nyt kytkeytyy tiiviisti Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan aiheuttamaan epävakauteen (Kuvio 1).

Valtioneuvosto julkaisi 13. huhtikuuta 2022 Suomen turvallisuusympäristön muutosta käsittelevän selonteon, jossa todettiin, että Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Venäjän Ukrainaan 24. helmikuuta käynnistämän hyökkäyksen seurauksena Suomi kuitenkin varautuu selonteon mukaan ”sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen. Suomi varautuu myös siihen, että sotilaallista voimaa kohdistettaisiin yksinomaan Suomea vastaan”¹

Selonteon teksti vastaa pitkälle suomalaisten käsityksiä uhkakuvista. Keskeisiksi uhiksi ihmis-

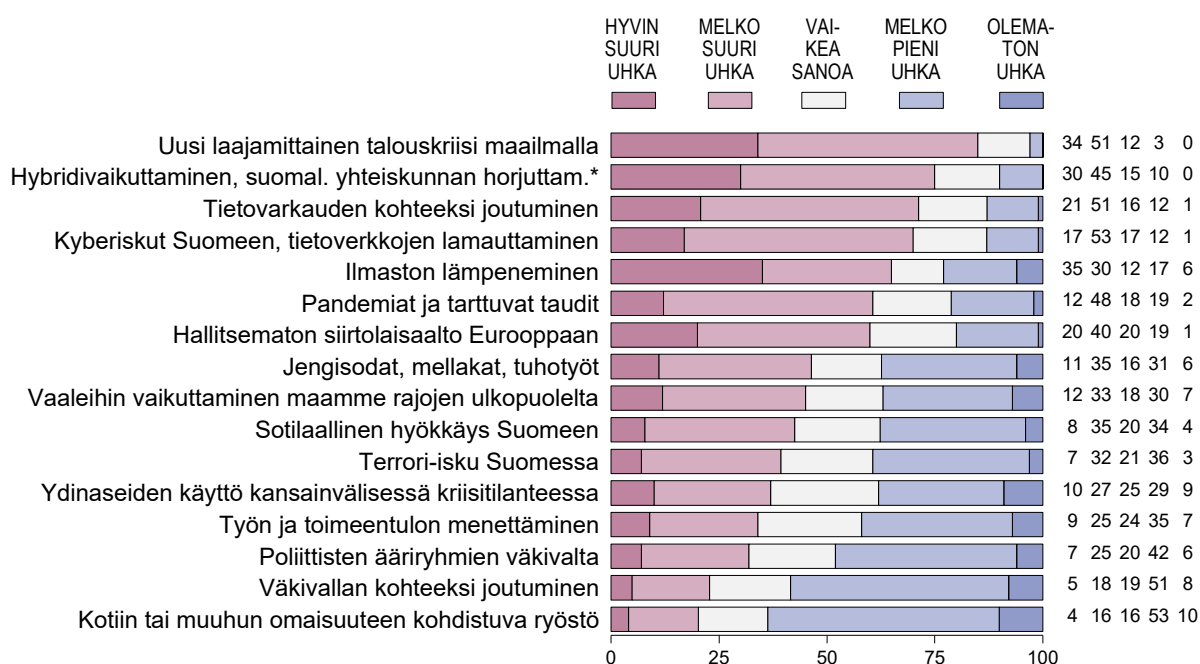
ten mielissä ovat nyt nousseet sotilaallista hyökkäystä vähäisemmät vihollistoimet kuten hybridi-toimet ja kyberhyökkäykset (ks. s. 7). Suomalaiset ovat kuitenkin arvioineet uudelleen myös sotilaallisen hyökkäyksen uhkaa, ja se on noussut olemattomasta todelliseksi uhaksi (ks. s. 6).

Sotilaallinen hyökkäys ei kuitenkaan nouse ykkösuhkien joukkoon. Suomalaiset tietävät, että maallamme on vahvat puolustusvoimat ja kyky torjua hyökkäyksiä, mikä vähentää Suomen houkuttelevuutta hyökkäyksen kohteena. Venäjän sotilasvoimat ovat myös sidotut Ukrainaan, mikä vähentää Suomeen kohdistuvan sotilaallisen uhan riskiä juuri tällä hetkellä. Vaikka sotilaallisen hyökkäyksen uhkaa ei juuri nyt koeta erityisen vahvana, suomalaiset vaikuttavat hyvin varautuneilta ja osoittavat vahvaa maanpuolustustahtoa.

Kansainvälisestikin vahva maanpuolustustahto

Suomalaisten henkilökohtaista valmiutta reagoida sotilaalliseen kriisitilanteeseen selvitettiin kahdeksanosaisella kysymyssarjalla, jossa osa vaihtoehdoista liittyi suoraan maanpuolustukseen ja osa valmiuteen muuttaa omia arjen ja talouden toimintatapoja sotilaallisessa kriisissä vallitseviin oloihin sopeutumiseksi (Kuvio 2). Tällä tavoin

KUVIO 1. Kuinka suurina sinä pidät seuraavia uhkakuvia yleisemmin Suomen tai henkilökohtaisesti itsesi/läheistesesi kohdalla?

*Hybridivaikuttaminen, suomalaisen yhteiskunnan horjuttaminen eri keinoin

kovaa maanpuolustustahtoa päästiin vertailemaan henkilökohtaisesti helpompiin ja vähäriskisempiin elämäntapamuutoksiin.

Perustuslain mukaan ”jokainen Suomen kansalainen on velvollinen osallistumaan isänmaan puolustukseen tai avustamaan sitä sen mukaan kuin laissa säädetään”². Suomalaiset ottavat maanpuolustusvelvollisuuden vakavasti. Suomalaisista 85 prosenttia on valmiita avustamaan puolustuksessa parhaan kykynsä mukaan. Vain kahdeksan prosenttia arvioi, ettei ole valmiita puolustuksessa auttamiseen.

Miehistä 92 prosenttia on valmiita avustamaan puolustusta parhaan kykynsä mukaan ja naisista

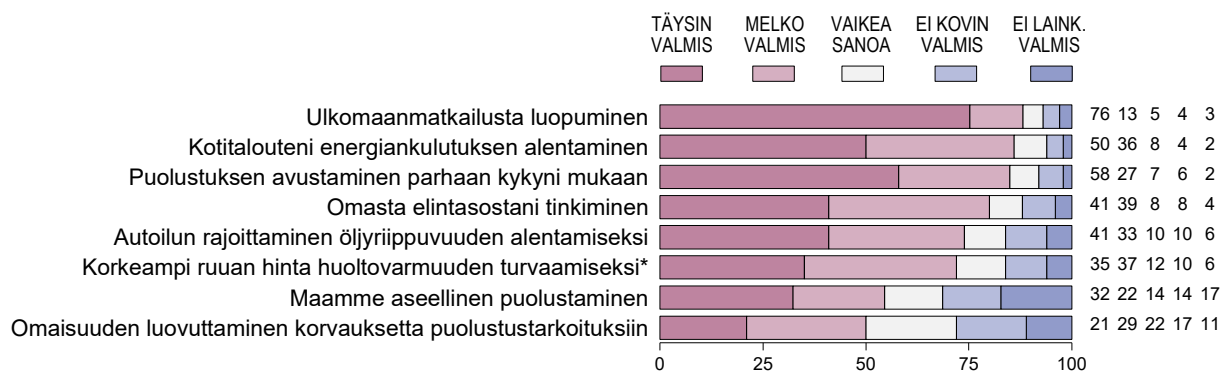
78 prosenttia (kaikki väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät erillisestä Kuvioliitteestä). Maanpuolustustahto on kaikissa väestöryhmissä vahvaa.

Luvut ovat linjassa Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuoden 2021 joulukuussa toteuttaman kyselyn kanssa, jonka mukaan 84 prosenttia vastasi olevansa itse valmis osallistumaan maanpuolustuksen eri tehtäviin kykyjen ja taitojen mukaan, jos Suomeen hyökätään.³

Maanpuolustuksen kannatus on Suomessa vahvaa myös kansainvälisesti vertaillen. Se havaittiin

Maanpuolustustahto on kautta linjan vahvaa.

KUVIO 2. Mitä sinä ajattelet alla mainituista toimenpiteistä: Kuinka valmis henkilökohtaisesti olet niiden toteuttamiseen sotilaallisessa kriisitilanteessa?

*Korkeamman ruuan hinnan hyväksyminen huoltovarmuuden turvaamiseksi

TÄMÄ ON EVAN ARVO- JA ASENNETUTKIMUS

EVAN Arvo- ja asennetutkimus on Suomen johtava yhteiskunnallista mielipideilmastoa säännöllisesti ja laaja-alaisesti seuraava kyselytutkimus, joka toteutetaan kaksi kertaa vuodessa. EVAn tutkimuksia on tehty vuodesta 1984 alkaen 38 vuoden ajan, ja niiden aiheet kattavat politiikan, talouden, ulkosuhteiden, ympäristön ja hyvinvoinnin keskeiset teemat.

Arvo- ja asennetutkimusten kyselykonteksti ja toteuttamistapa on pyritty pitämään mahdollisimman samanlaisena vuodesta toiseen tulosten vertailukelpoisuuden varmistamiseksi ja yli ajan tapahtuvien asennemuutosten seuraamiseksi. Jokainen tutkimus sisältää useita kysymyksiä kustakin teemasta. Toistuvien kysymysten kysymyksenasettelu on säilytetty mahdollisimman yhdenmukaisina vuodesta toiseen. Useiden aiheiden kohdalla suomalaisten asentei-

den ja arvojen kehitystä voidaan seurata systemaattisesti yli vuosikymmenten.

Tutkimusten tiedonkeruussa siirryttiin vuonna 2012 internetpaneelin hyödyntämiseen aiemmin postitse tehdyn kirjallisen kyselyn sijaan. Siirtymävaiheessa tiedonkeruu suoritettiin kummallakin menetelmällä tulosten vertailukelpoisuuden varmistamiseksi.

EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen aineistoja säilytetään Yhteiskuntatieteellisessä tietoaarkistossa (FSD, Tampereen yliopisto), joka luovuttaa aineistoja edelleen tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. EVAn aineistot ovat kuulleet jo pitkään FSD:n kysyttyimpiin aineistoihin. Niitä on hyödynnetty ja hyödynnetään parhaillaan lukuisissa akateemisissa tutkimushankkeissa eri korkeakouluissa Suomessa ja ulkomailla.

vuonna 2015 The Worldwide Independent Networkin ja Gallup Internationalin tekemässä maailmanlaajuisessa kyselyssä, jossa Suomi sijoitui länsimaista ykköseksi, kun 74 prosenttia suomalaisista ilmaisi olevansa valmiita taistelemaan maansa puolesta.⁴

Edellä mainituissa kyselyissä tiedusteltiin valmiutta ylipäänsä puolustaa maataan. Kokonaiskuva muuttuu, kun kysytään kansalaisen valmiutta puolustaa maata aseellisesti. Vaikka kaikki ovat perustuslain perusteella velvoitettuja puolustamaan maataan omien taitojensa ja kykyjensä mukaan, vain osalla on koulutusta aseelliseen maanpuolustukseen.

Enemmistö suomalaisista (54 %) on valmiita puolustamaan maataan aseellisesti.⁵ Kolme kymmenestä (31 %) ei ole valmiita aseelliseen maanpuolustukseen.

Naisetkin tarttuvat aseisiin

Miehistä 73 prosenttia on valmiita aseelliseen maanpuolustukseen ja naisistakin 36 prosenttia. Molempia lukemia voi pitää varsin korkeina. Varusmiespalveluksen suorittaa vuosittain noin 21 000 suomalaista, joista vajaa tuhat on naisia.⁶ Kunkin ikäluokan miehistä noin kaksi kolmasosaa suorittaa aseellisen palveluksen ja naisista noin kolme prosenttia.⁷ Reservissä on noin 870 000 suomalaista, ja sodan ajan vahvuudessa on 280 000 sotilasta. Reservistä miehistö siirtyy niin sanot-

tuun varareserviin 50-vuotiaana ja upseerit sekä aliupseerit 60-vuotiaana.⁸

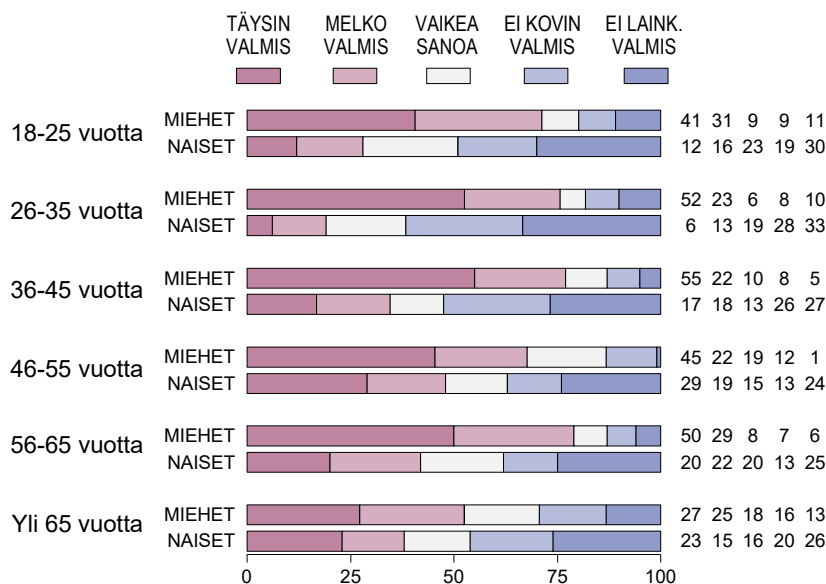
Miesten keskuudessa aseellinen puolustusvalmius on reserviä suurempi. Tämä selittyy sillä, että aseellista maanpuolustustahtoa osoitetaan kaikissa ikäluokissa (ks. Kuvioliite). Yli 65-vuotiaista miehistäkin yli puolet (52 %) on edelleen valmiita tarttumaan tarvittaessa aseisiin (Kuvio 3).

Miesten aseellinen maanpuolustustahto on suurinta 56–65-vuotiaiden joukossa, jossa peräti 79 prosenttia on valmiita ryhtymään aseelliseen maanpuolustukseen. Naisista taas innokkaimpia aseisiin tarttujia ovat 46–55-vuotiaat, joista lähes puolet (48 %) ilmaisee valmiutensa tähän.

Naisten valmiutta aseelliseen maanpuolustukseen voidaan luonnehtia erittäin korkeaksi, jos huomioidaan, että varusmiespalveluksen on naisista suorittanut vain harva. Osaltaan ilmiötä voi selittää Ukrainan sota. Se on tuonut tiedotusvälineissä esiin sodan kauhujen lisäksi myös kuvat ja videot, joissa siviilipukuiset naiset ovat tarttuneet aseisiin maansa puolustamiseksi. Tämä on kenties vahvistanut naisten kiinnostusta aseelliseen maanpuolustukseen. Reserviläisjärjestöihin on tulvinut alkuvuoden 2022 aikana poikkeuksellisen paljon uusia jäsenhakemuksia myös naisilta.⁹

Myöhäiskeski-ikäisten naisten korkea aseellinen maanpuolustusvalmius saattaa johtua siitä, että perheen mahdolliset lapset ovat tässä iässä usein jo aikuistumassa. Vastaavasti naisten aseellisen maanpuolustuksen into on vähäisintä par-

KUVIO 3. Kuinka valmis on erilaisiin toimiin kriisitilanteessa: maamme aseellinen puolustaminen (%)

haassa perheellistymisiässä olevilla 26–35-vuotiailla, joista viidesosa (19 %) puolustaisi maataan aseellisesti.

Valmius aseelliseen maanpuolustukseen vaihtelee jossain määrin sosioekonomisen statuksen ja puoluekannan perusteella. Johtavassa asemassa olevista vajaa kolme neljästä (73 %) on valmiita aseelliseen maanpuolustukseen, alemmista toimihenkilöistä vain reilu puolet (52 %). Työntekijöistä (56 %) ja yrittäjistä (57 %) hieman useammalla on

tähän valmius. Opiskelijoista (44 %), eläkeläisistä (45 %) ja työttömistä (49 %) alle puolella on valmius aseelliseen maanpuolustukseen.

Innokkaimpia aseellisia maanpuolustajia ovat RKP:n (71 %), Liike Nytin (72 %), perussuomalaisten (70 %) ja kokoomuksen (68 %) äänestäjät. Yli puolet myös keskustan (58 %) ja kristillisdemokraattien (51 %) äänestäjistä on tähän valmiita, mutta SDP:n (47 %), vihreiden (35 %) ja vasemmistoliiton kannattajien (34 %)

OMA PUOLUSTUS ON PARAS TURVA

Puolet (51 %) suomalaisista on sitä mieltä, että Suomen on kaikissa oloissa kyettävä vastaamaan itse turvallisuudestaan, muista ei ole siinä apua (Kuvio 4). Toista mieltä on kolmasosa (32 %).

Näkemykset Suomen itsenäisen puolustuskyvyn tärkeydestä pysyttelivät pitkään hyvin vakaina, mutta samaa mieltä olevien osuus on alkanut vähentyä vuodesta 2012 lähtien. Se kutistuu nytkin hienoisesti, ja eri mieltä olevien osuus on kasvanut seitsemällä prosenttiyksiköllä.

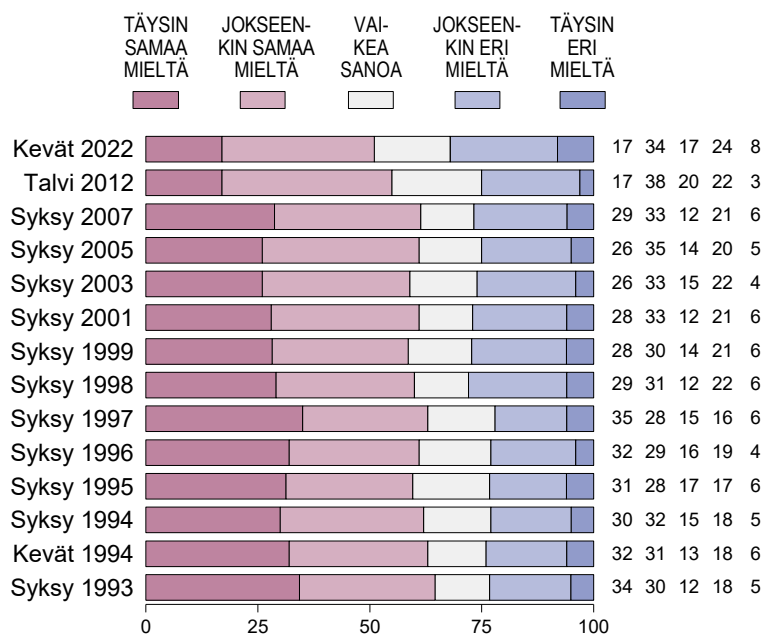
Muutos heijastelee kansainvälisen sotilaallisen yhteistyön kasvun merkitystä. Toisaalta Suomi on pitänyt yllä vahvaa omaa puolustusta, vaikka muualla Euroopan maissa suunta pitkään oli toinen.

Nato-kielteiset (69 %) ovat odotetusti muita enem-

män sitä mieltä, että Suomen puolustuksen on nojattava omiin joukkoihin, mutta Nato-jäsenyyttä kannattavien näkemykset (47 % samaa mieltä) eivät paljon poikkea kansalaisten näkemyksistä keskimäärin. Tämä kertoo siitä, että puolustusliitto Natoa pidetään tärkeänä apuna ja mahdollisesti ennakkolisena turvana, mutta mahdollisesta avusta huolimatta Suomen puolustuksen tärkeimpänä takuuna pidetään omia puolustusvoimia.

Ukrainan esimerkki on todennäköisesti todistanut kansalaisille, miten tärkeää jo ulkopuolinen aseapu on puhumatakaan Naton tarjoamasta viidennen artiklan mukaisesta suorasta sotilaallisesta avusta, mutta hyökkäyksen torjumisesta vastaavat ensisijaisesti oma armeija ja maanpuolustustahtoinen kansa.

KUVIO 4. Suomen on kaikissa oloissa kyettävä vastaamaan itse turvallisuudestaan, muista ei ole siinä apua (%)

vähemmistö on valmiita käyttämään aseita maansa puolustamiseksi. Erot näkemyksissä selittyvät osin puoluekannatuksen sukupuolittumisella.

Maanpuolustustahto on keskeinen osa Suomen puolustuksen kokonaisuutta, sillä puolustuksen vahvuus nojaa laajaan ja motivoituneeseen reserviin (ks. laatikko *Oma puolustus on paras turva*). Vahvasta sitoutumisesta puolustukseen kielii myös se, että EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa puolustusvoimat on kerta toisensa jälkeen ollut suomalaisten mielissä luotettavimpia instituutioita Suomessa tasavallan presidentin ja poliisin ohella.¹⁰

Arjen tinkimisvalmiutta on

Sotilaallisen puolustuksen ja sen avustamisen lisäksi suomalaiset osoittavat laajaa periaatteellista valmiutta tehdä pienempiä uhrauksia sotilaallisessa kriisitilanteessa pärjäämiseksi. Tarjotuista sopeutusvaihtoehdoista suomalaiset osoittavat eniten valmiutta ulkomaanmatkailusta luopumiseen. 89 prosenttia suomalaisista jättäisi sotatilanteessa ulkomaanmatkat väliin (ks. Kuvio 2 edellä). Yhtä vaivattomalta suomalaisille tuntuisi myös kotitalouden energiankulutuksen alentaminen, johon olisi sotilaallisessa kriisitilanteessa valmiita 86 prosenttia suomalaisista.

Suomalaiset olisivat myös laajalti valmiita tinkimään omasta elintasostaan. Siihen osoittaa valmiutta 80 prosenttia kansalaisista. Reilulle kymmenesosalle (12 %) elintasosta nipistäminen tuntuisi vaikealta. Hieman alhaisemmalla tinkimisvalmiudellaan erottuvat väestöryhmät, joilla ei ole juuri varaa nipistää elintasostaan, kuten työttömät (68 % osoittaa valmiutta elintasosta tinkimiseen, ks. Kuvioliite), eläkeläiset (62 %) ja peruskoulun varassa olevat (61 %). Valmius elintasosta tinkimiseen vähenee tasaisesti iän kasvaessa ja koulutuksen heiketessä.

Kolme neljästä (74 %) on valmiita rajoittamaan autoilua öljyriippuvuuden alentamiseksi. Kysymys kuitenkin jakaa jossain määrin mielipiteitä asuinpaikan ja myös poliittisen kannan mukaan. Alle 30 000 asukkaan kunnissa autoilun rajoittamiseen suhtaudutaan hieman varautuneemmin kuin kaupungeissa. Siinä missä perussuomalaisten kannattajista 58 prosenttia on valmiita autoilun rajoittamiseen, vihreiden (95 %) ja vasemmistoliiton kannattajista (90 %) rajoittaminen sopii lähes kaikille.

Sama ilmiö havaittiin, kun Arvo- ja asennetutkimuksen osana selvitettiin suomalaisten suhtautumista polttoaineen kallistumiseen.¹¹

Korkeampaan ruoan hintaan suhtaudutaan pitkälti autoilun rajoittamisen kaltaisesti. 72 prosenttia olisi kriisitilanteessa valmiita maksamaan elintarvikkeista korkeamman hinnan huoltovarmuuden turvaamiseksi. Valmius vähenee koulutustason ja sosioekonomisen statuksen pudotessa. Lisäksi perussuomalaisten kannattajat erottuvat, sillä heistä vain reilu puolet (53 %) olisi valmiita hyväksymään ruoan kallistumisen huoltovarmuuden nimissä.

Kaikista vähiten valmiutta osoitetaan omaisuuden luovuttamiseen korvauksetta puolustustarkeituksiin. Puolet (50 %) olisi tähänkin valmiita, mutta vajaa kolme kymmenestä (28 %) torjuisi tämän. Kyse saattaa olla siitä, että tällainen vaihtoehto ei ole tullut edes ihmisten mieliin, sillä 22 prosenttia ei osaa vastata kysymykseen. Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi säätelee kiinteän omaisuuden lunastusta. Lisäksi puolustusvoimat voi ottaa käyttöönsä sota-aikana siviilijoneuvoja.¹²

Sodan uhka kasvaa

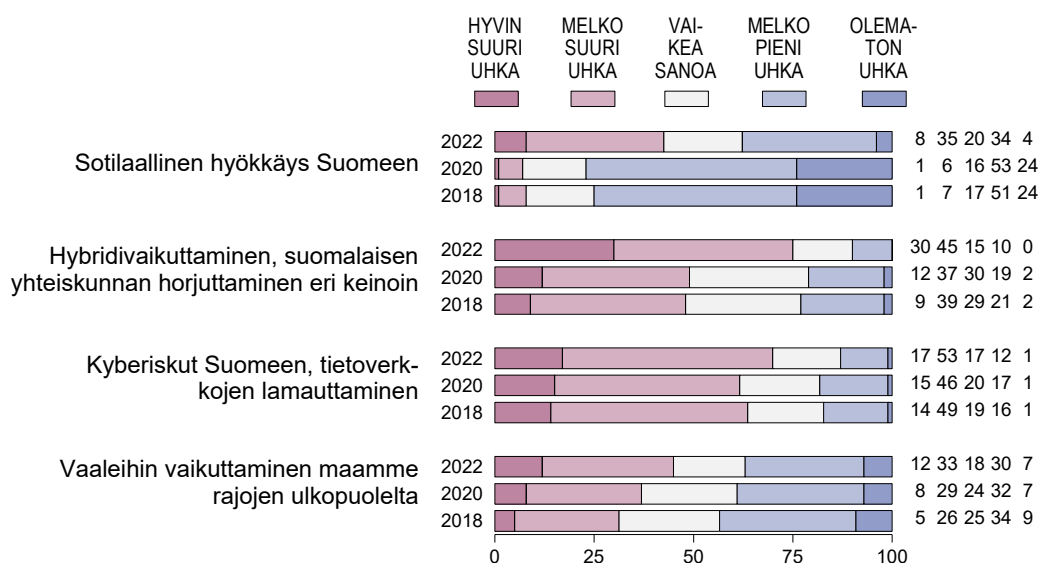
Suomalaisten valmius puolustaa maataan ja muuttaa arjen toimintatapojaan kriisioloissa liittyy siihen, että sodan uhka on suomalaisten mielissä selvästi kasvanut. Kun EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa selvitettiin viimeksi vuonna 2020 suomalaisten mielissä olevien uhkien suuruutta, 15 vaihtoehdosta sotilaallinen hyökkäys arvioitiin kaikkein vähäisimmäksi. Vain seitsemän prosenttia piti sitä uhkana ja yli kolme neljästä (77 %) arvioi hyökkäyksen uhan pieneksi tai olemattomaksi.¹³

Nyt 43 prosenttia suomalaisista pitää sotilaalista hyökkäystä uhkana ja hieman harvempi (38 %) ei pidä (Kuvio 5). Viidesosa (20 %) on epätoivaisia. Vaikka muutos hyökkäyksen uhka-arviossa on erittäin suuri, eivät luvut viestitä hätäntymistä vaan realismia. Ne heijastelevat valtiojohton viestiä, jonka mukaan turvallisuustilanne on muuttunut perusteellisesti, mutta Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa.

Tulosta voi peilata EVAn kevään 2022 Arvo- ja asennetutkimuksen jo aiemmin julkaistuun tietoon, jonka mukaan 84 prosenttia suomalaisista pitää Venäjää merkittävänä sotilaallisena uhkana ja

Autoilun vähentäminen on poliittinen kysymys.

KUVIO 5. Kuinka suurina pitää erilaisia uhkia: arviot syksyllä 2018, keväällä 2020 ja keväällä 2022 (%)

95 prosenttia uhkana Euroopan turvallisuudelle.¹⁴ Hyökkäys Ukrainaan on osoittanut suomalaisille, että Venäjän uhkaan on varauduttava, vaikkei hyökkäys odottaisikaan vielä nurkan takana.

Nato-jäsenyyttä kannattavien ja sitä vastustavien arviot sotilaallisen uhan suuruudesta eroavat toisistaan huomattavasti. Nato-myönteisistä 53 prosenttia pitää sotilaallista hyökkäystä uhkana ja Nato-jäsenyyden torjuvista vain 19 prosenttia.

Vaikka sotilaallinen uhka on suomalaisten mielessä nyt koholla, kansalaisten mielenmuutos Nato-jäsenyyden suhteen ei liity pelkästään akuuttiin Ukrainan sotaan, vaan kokonaisarvioon siitä, että jäsenyys parantaisi turvallisuutta. Aiemmin julkaistuista kevään 2022 Arvo- ja asennetutkimuksen tuloksista ilmeni, että 74 prosentin mielestä Nato-jäsenyys lisäisi Suomen sotilaallista turvallisuutta,¹⁵ ja 60 prosenttia suomalaisista kannatti Suomen Nato-jäsenyyttä.¹⁶

Hybridiuhat huolettavat

Valtioneuvoston selonteossa¹⁷ nostetaan esiin Suomen Nato-jäsenyyssprosessiin liittyviä riskejä, kuten hybridivaikuttaminen ja mahdolliset kyberhyökkäykset, jotka ovat keväällä olleet runsaasti esillä julkisessa keskustelussa. Myös suomalaisten mielestä näiden tekijöiden muodostamat uhat ovat kasvaneet huomattavasti.

Nyt kolme neljästä (75 %) suomalaisesta pitää hybridivaikuttamista ja suomalaisen yhteiskunnan horjuttamista eri keinoin uhkana ja vain kymmenesosa (10 %) pitää tällaisen vaikuttamisen uhkaa

pienenä. Hybriditoimia uhkana pitävien osuus on kasvanut paljon (26 %-yks.) kahden vuoden takaisesta.

Lähes yhtä moni (70 %) pitää kyberiskuja Suomeen ja tietoverkkojen lamauttamista uhkana ja vain 13 prosenttia arvioi uhat pieniksi. Erilaiset tietoverkoissa tapahtuvat hyökkäykset ovat olleet esillä viimeistään Venäjän vuoden 2014 Ukrainanhyökkäyksestä lähtien, ja suomalaiset lienevät tottuneet jo lukemaan hakkeroinneista ja palvelunes-tohyökkäyksistä. Jo kaksi vuotta sittenkin kyberiskuja piti uhkana 61 prosenttia.

Kyberhyökkäysten ja erilaisten yhteiskuntaa horjuttavien toimien kuten rajaturvallisuuden loukkausten ja maan sisäisten levottomuuksien lietsomisen lisäksi valtioneuvoston turvallisuusympäristön muutosta koskevassa selonteossa mainitaan informaatiovaikuttaminen.

Yksi useissa länsimaissa viime vuosina havaittu informaatiovaikuttamisen keino on ollut vaaleihin vaikuttaminen rajojen ulkopuolelta. Tätä 45 prosenttia suomalaisista pitää uhkana ja 37 prosenttia ei pidä. Uhkana pitävien osuus on tasaisesti kasvanut, mutta vaalivaikuttamisen arvioiminen esimerkiksi hybridiuhkaa vähäisemmäksi kielinee siitä, että suomalaiset luottavat maansa poliittiseen järjestelmään, viranomaisprosesseihin sekä omaan harkintakykyynsä äänestäjinä.

Jos vaaleihin vaikuttaminen on vihollistoi-
mena pehmeämmästä päästä, toisessa ääripäässä on ydinaseiden käyttö, jolla Venäjä on Ukrainan

Ydiniskun uhka ei ole mitätön.

sodan yhteydessä uhkaillut.¹⁸ Osana Arvo- ja asennetutkimuksen uhkia koskevaa kyselyä selvitettiin nyt ensi kertaa myös, kuinka merkittävänä uhkana suomalaiset pitävät ydinaseiden käyttöä kansainvälisessä kriisitilanteessa. Mitättömäksi uhka-arvio ei jää, sillä 37 prosenttia pitää ydinaseiden käyttöä todellisena uhkana (ks. Kuvio 1, sivulla 2). Käytännössä yhtä moni (38 %) kuitenkin pitää uhkaa pienenä ja iso osa (25 %) ei osaa arvioida ydinaseiden käytön uhan suuruutta.

Tihutöihin varaudutaan

Venäjän mahdollisiin hybriditoimiin liittyvät myös siirtolaisten käyttö ja erilaisten sisäisten levottomuuksien lietsominen. Näihin kaikkiin on viitattu valtioneuvoston tuoreessa selonteossa, ja turvapaikanhakijoiden käytöstä hybriditoimena suomalaisilla on kokemusta jo vuosilta 2015–2016, kun Venäjän rajan yli alkoi yllättäen saapua turvapaikanhakijoita kolmansista maista.

Siitä huolimatta hallitsematon siirtolaisaalto Eurooppaan koetaan nyt hieman pienemmäksi uhaksi kuin kaksi vuotta sitten. Edelleen kuitenkin 60 prosenttia suomalaisista pitää hallitsematonta siirtolaisaaltoa uhkana ja viidesosa (20 %) ei pidä (Kuvio 6).

Sen sijaan jengisotien, mellakoiden ja tuhotöiden muodostama uhka on suomalaisten mielissä kasvanut selvästi (22 %-yks.) 46 prosenttiin. 37 prosenttia ei tällaista uhkaa juuri näe. Laajamittaisilta terrori-iskulta Suomi on toistaiseksi säästynyt,

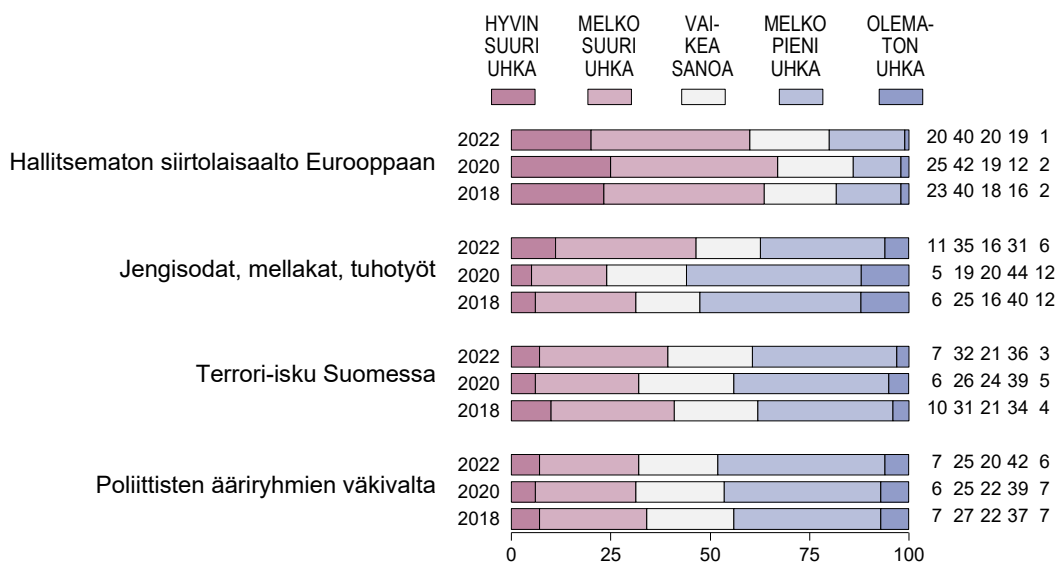
mutta tämäkin uhka-arvio on kahden vuoden takaiseen nähden hieman koholla, ja nyt 39 prosenttia pitää terrori-iskua uhkana. Yhtä moni (39 %) ei usko tällaiseen uhkaan. Perussuomalaisten äänestäjät erottuvat muista väestöryhmistä painottamalla siirtolaisaaltoa ja terrori-iskua uhkina (ks. Kuvioliite).

Erilaisten levottomuuksien kohonneet uhka-arviot liittynevät valppauteen mahdollisten hybridiuhkien suhteen. Toisaalta luottamuksen yhteiskunnasta kielii tässäkin kohtaa se, että pelko poliittisten ääriyhmien väkivallasta ei ole kasvanut. Vähäistä useampi, noin kolmannes (32 %) pitää silti poliittisia ääriyhtymiä uhkana ja vajaa puolet (48 %) ei pidä.

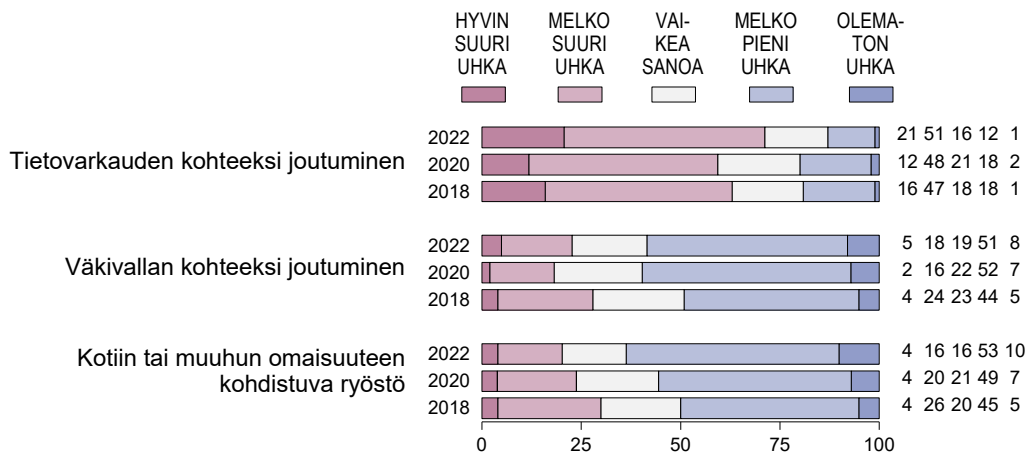
Kyberuhkien korostuminen vaikuttanee siihen, että tietoturva-asioista ollaan huolissaan myös henkilökohtaisella tasolla. 72 prosenttia nimittäin pitää tietovarkauden kohteeksi joutumista uhkana (Kuvio 7). Vain 13 prosenttia ei tällaista uhkaa näe. Kahden vuoden takaisesta tätä uhkana pitävien osuus on kasvanut 12 prosenttiyksikköä.

Muilta osin pelot henkilökohtaisesta turvallisuudesta ovat pysyneet maltillisina. Vajaa neljäsosa (23 %) pitää väkivallan kohteeksi joutumista uhkana. Selvä enemmistö (59 %) torjuu tällaisen uhan. Kotiin tai muuhun omaisuuteen kohdistuvan ryöstön uhan kokemus on vuosi vuodelta pienentynyt, ja nyt enää viidesosa (20 %) pitää tätä uhkana ja lähes kaksi kolmesta (63 %) ei näe siinä uhkaa.

KUVIO 6. Kuinka suurina pitää erilaisia uhkia: arviot syksyllä 2018, keväällä 2020 ja keväällä 2022 (%)

KUVIO 7. Kuinka suurina pitää erilaisia uhkia: arviot syksyllä 2018, keväällä 2020 ja keväällä 2022 (%)

Ykkösuhka on talous

Siinä missä suurimmat muutokset uhka-arvioissa havaitaan tällä kertaa Venäjän aiheuttamiin mahdollisiin uhkiin liittyen, uhka-arvioiden kärjessä on edelleen taloustilanne kuten kaksi vuotta sittenkin. Peräti 85 prosenttia arvioi uuden, laajamittaisen taluskriisin maailmalla nyt uhaksi (Kuvio 8). Edellinen uhkakysely tehtiin pandemian ensimmäisen aallon ollessa pahimmillaan, jolloin 77 prosenttia piti taluskriisiä uhkana.

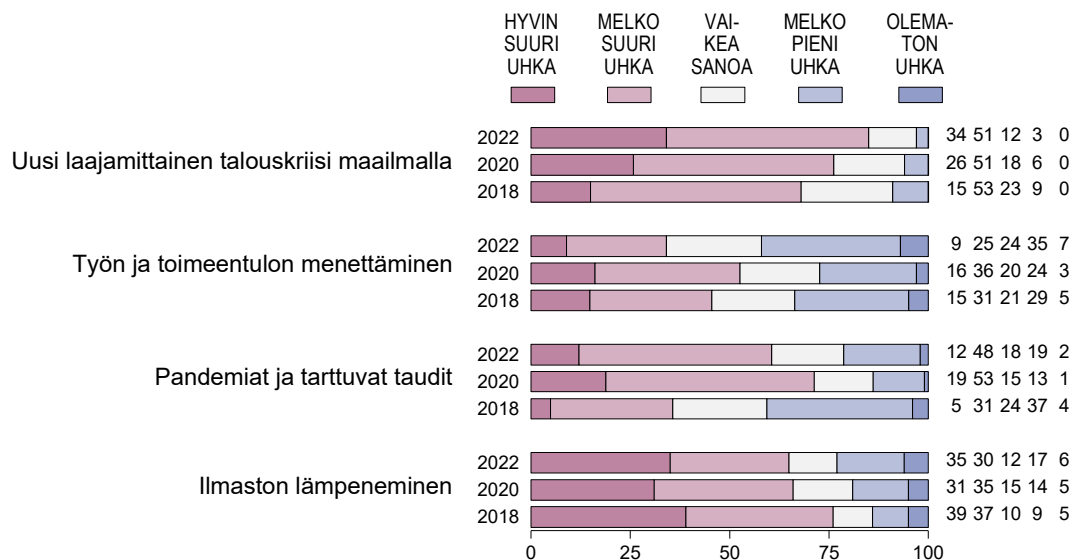
Suomalaiset näyttävät tottuneen peräjälkeisiin taluskriiseihin, jotka johtuvat maattamme ulkopuolelta kohdanneista sokeista: tällä kertaa Venäjän aloittamasta hyökkäyssodasta Ukrainassa, ja

sitä seuraavasta pahenevasta energian hinnan kallistumisesta ja kansainvälisen kaupan häiriöistä.

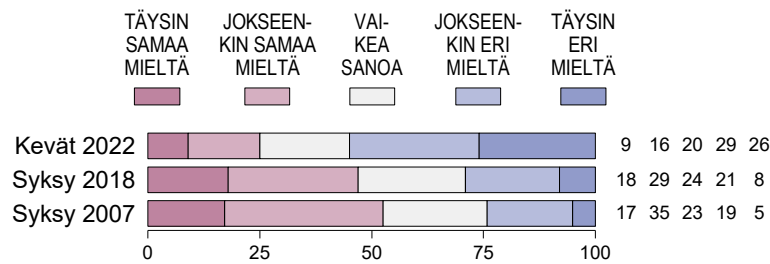
Huolimatta maailman kulkemisesta kriisistä kriisiin, suomalaiset osoittavat resilienssiä talushuoliin suhteen: vain kolmannes (34 %) on nyt huolissaan työnsä ja toimeentulonsa menettämisestä, ja 42 prosenttia ei ole. Vielä kaksi vuotta sitten koronapandemian alettua lukemat olivat huolestuneemmat: 52 prosenttia oli huolissaan työn ja toimeentulon menettämisestä ja 27 prosenttia ei ollut.

Uhka-arviot eivät kuitenkaan ole aivan symmetrisiä väestöryhmien kesken (ks. Kuvioliite). Uhkana pitävien osuus kasvaa selvästi koulutustason pienentyessä. Yrittäjät (47 %) ja työttö-

KUVIO 8. Kuinka suurina pitää erilaisia uhkia: arviot syksyllä 2018, keväällä 2020 ja keväällä 2022 (%)

KUVIO 9. Ilmastokysymykset ovat ulkopoliitikassa jo turvallisuuspolitiikkaakin tärkeämpiä (%)

mät (53 %) sekä perussuomalaisten (54 %) ja Liike Nytin (53 %) kannattajat pitävät työn ja toimeentulon menettämistä muita enemmän uhkana. Muissa väestöryhmissä toimeentulonsa puolesta pelkävien osuus jää kuitenkin selkeästi alle puolen.

Pandemian aiheuttaman taluskriisin hoito lielee osoittanut suomalaisille, että nopeasta talouden supistumisestakin voidaan selvitä. Molemmiin puolin Atlanttia reaktio talouden supistumiseen oli nopea: sekä rahapoliittista että finanssipoliittista elvytystä lisättiin tuntuvasti. Toisaalta nykyisessä tilanteessa reagoiminen mahdolliseen taantumahan rahan tarjontaa ja julkista kulutusta lisäämällä olisi huomattavasti edellistä taloussokkia vaikeampaa, sillä tarjontasokin oloissa vastaavat toimet vain pahentaisivat hintojen nousua. Nykyisessä tilanteessa talouden tulevaisuuteen liittyy paljon epävarmuutta, mutta kansalaisten mielissä turvallisuusuhat menevät nyt taloushuolien edelle: niihin sopeudutaan.

Samasta uhkaprioriteettien muutoksesta kielii se, että pandemioita ja tarttuvia tauteja koskevat uhka-arviot ovat lieventyneet kahden vuoden takaisesta, vaikka koronavirus onkin edelleen keskuudessamme. Nyt pandemioita pitää uhkana 60 prosenttia ja viidesosa (21 %) ei pidä.

Sen sijaan ilmaston lämpenemistä uhkana pitävien osuus ei ole juuri vähentynyt kahden vuoden takaisesta, joskin ilmastonmuutos on nyt pudonnut vuoden 2018 ykkösuhasta listalla sijalle viisi. Kolme neljästä (75 %) pitää ilmaston lämpenemistä uhkana ja vajaa neljännes (23 %) ei pidä.

Naiset pitävät ilmastonmuutosta miehiä suurempana uhkana, ja nuorista suurempi osa pitää sitä uhkana kuin keski-ikäisistä ja ikääntyneistä (ks. Kuvioliite). Akateemisista 80 prosenttia ja opiskelijoista 86 prosenttia pitää ilmaston lämpenemistä uhkana. Kysymys on jo pitkään ollut politisoitunut ja suurimmat erot havaitaan

puolueiden äänestäjäryhmien kohdalla. Vihreiden (94 %) ja vasemmistoliiton (91 %) äänestäjistä lähes kaikki pitävät sitä uhkana, perussuomalaisten (26 %) ja kristillisdemokraattien (48 %) äänestäjistä vain vähemmistö.

Kokonaisuutena tarkastellen ilmastonmuutos ei ole väistymässä suomalaisten mielissä merkittävänä uhkana, mutta sen painoarvo politiikan asialistoilla on turvallisuushuolien vallitessa vähentynyt selvästi. Enää neljäsosa (25 %) on sitä mieltä, että ilmastokysymykset ovat ulkopoliitikassa jo turvallisuuspolitiikkaakin tärkeämpiä (Kuvio 9). Toista mieltä on enemmistö: 55 prosenttia pitää turvallisuuspolitiikkaa ilmastokysymyksiä tärkeämpänä.

Näkemyksissä on tapahtunut merkittävä muutos neljän vuoden takaiseen. Vielä syksyllä 2018 lähes puolet (47 %) piti ilmastokysymyksiä turvallisuuspolitiikkaa tärkeämpänä kysymyksenä, ja vain kolme kymmenestä (29 %) kallistui pitämään turvallisuuspolitiikkaa tärkeämpänä.

Naisista (31 %) miehiä (19 %) suurempi osa kallistuu pitämään ilmastokysymyksiä turvallisuuspolitiikkaa tärkeämpänä. Silti naisistakin 45 prosenttia pitää turvallisuuspolitiikkaa ilmastokysymyksiä tärkeämpänä (ks. Kuvioliite). Erityisesti opiskelijat (44 %) sekä vihreiden (58 %) ja vasemmistoliiton (44 %) äänestäjät painottavat muita enemmän ilmastonmuutoksen tärkeyttä ohi turvallisuuspolitiikan. Täysin toisella kannalla ovat johtavassa asemassa olevat (75 % eri mieltä) sekä Liike Nytin (81 %), perussuomalaisten (77 %) ja kokoomuksen (72 %) äänestäjät.

Suomalaiset ovat tällä hetkellä varuillaan ja valppaina turvallisuustilanteen heikkenemisen takia, mutta minkäänlaista paniikkireaktiota tai korostuneita pelkoja Arvo- ja asennetutkimuksen tulokset eivät välitä. Valmius ottaa vastaan taloushuolet ja vahva maanpuolustustahto osoittavat, että pahimpaankin on varauduttu.

VIITTEET

- 1 Valtioneuvosto (2022).
- 2 PL 127 §.
- 3 Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS (2021).
- 4 WIN/Gallup (2015).
- 5 Maanpuolustustahtoa säännöllisesti mittaavassa Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) viimeisimmässä joulukuussa 2021 julkaistussa kyselyssä 68 prosenttia vastasi myöntävästi seuraavaan kysymykseen: ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten mielestänne puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulokset näyttäisi epävarmalta?”. EVAn Arvo- ja asennetutkimusta suurempi lukema valmiudessa aseelliseen maanpuolustukseen johtuu todennäköisesti kysymyksenasettelusta. EVAn kyselyssä kysyttiin vastaajan henkilökohtaista valmiutta toimiin kriisitilanteissa, kun MTS:n kysymyksenasettelu koskee suomalaisia ylipäänsä. Näin ollen MTS:n kysymykseen voi vastata myöntävästi, vaikka ei itse katsoisi olevansa valmis aseelliseen maanpuolustukseen. EVAn kysymysmuotoilu taas kartoittaa niiden osuutta, jotka ovat henkilökohtaisesti valmiita aseelliseen maanpuolustukseen. Ks. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS (2021).
- 6 Puolustusvoimat (2022a).
- 7 Varusmiespalveluksen käyneiden määrä on suhteutettu ikäluokkien kokoon. Tilastokeskus (2022).
- 8 Puolustusvoimat (2022b).
- 9 MTV Uutiset (2022).
- 10 Metelinen (2021).
- 11 Kurronen (2022).
- 12 Kauppalehti (2015).
- 13 Metelinen (2020).
- 14 Haavisto (2022a).
- 15 Haavisto ja Metelinen (2022).
- 16 Haavisto (2022b).
- 17 Valtioneuvosto (2022).
- 18 Ibid.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 074 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on kokoväestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 4.3.–15.3.2022. Vastajat edustavat koko maan 18–79-vuotiaista väestöä (pl. Ahvenanmaa). Aineisto on kerätty Taloustutkimus Oy:n internetpaneelissa, josta tutkimusotos on muodostettu ositetulla satunnaisotannalla. Aineisto on painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen analyysin ja tulosgraafikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy). Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984.

LÄHTEET

- Haavisto, I. (2022a). Luottamuksen loppu – Suomalaiset arvostavat venäläisiä, mutta pitävät Venäjää sotilaallisena uhkana, EVA Analyysi No 107, <https://www.eva.fi/blog/2022/04/12/suomalaiset-arvostavat-venalaisia-mutta-pitavat-venajaa-sotilaallisena-uhkana/> (haettu 28.4.2022).
- Haavisto, I. (2022b). Naton kynnyksellä – Venäjän hyökkäys Ukrainaan käänsi suomalaisten enemmistön Nato-jäsenyyden kannalle, EVA Analyysi No 103, <https://www.eva.fi/blog/2022/03/22/venajan-hyokkays-ukrainaan-kaansi-suomalaisten-enemmiston-nato-jaseinyden-kannalle/> (haettu 29.4.2022).
- Haavisto, I. ja Metelinen, S. (2022). Näin Suomi näkee Naton – Suomalaisen Nato-myönteisyyden takana piilee suuri turvallisuusvaive, EVA Analyysi No 106, <https://www.eva.fi/blog/2022/03/30/suomalaisten-nato-myonteisyyden-takana-piilee-suuri-turvallisuusvaive/> (haettu 28.4.2022).
- Kauppalehti (2015). Onko autollasi sota-ajan tehtävä? Tällaisia autoja puolustusvoimat haluaa, <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/onko-autollasi-sota-ajan-tehtava-tallaisia-autoja-puolustusvoimat-haluaa/923f1513-965f-314e-ae3d-c6cc3acd6005> (haettu 28.4.2022).
- Kurronen, S. (2022). Tuskanhikeä bensapumpulla – Polttoaineen kalliutuminen kärjistää kaupunkien ja maaseudun vastakkainasettelua, EVA Arvio No 37, <https://www.eva.fi/blog/2022/04/27/polttoaineen-kalliutuminen-karjistaa-kaupunkien-ja-maaseudun-vastakkainasettelua/> (haettu 28.4.2022).
- Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS (2021). Suomalaisen mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta, Tiedotteita ja katsauksia 2021:1.
- Metelinen, S. (2020). Näitä Suomi murehtii – Ykkösuhaaksi on noussut talouskriisi, EVA Analyysi No 84, <https://www.eva.fi/blog/2020/06/30/talouskriisi-pandemiat-siirtolaisaalto-naita-suomi-murehtii/> (haettu 29.4.2022).
- Metelinen, S. (2021). Kansakunnan kivijalka – Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin, poliisiin ja puolustusvoimiin, EVA Analyysi No 95, <https://www.eva.fi/blog/2021/06/08/pandemiasakin-suomalainen-luottaa-presidenttiin-poliisiin-ja-puolustusvoimiin/> (haettu 29.4.2022).
- MTV Uutiset (2022). Reserviläisyhdistyksiin vyöry jäsenhakemuksia – mukana myös perheenäitejä: ”Jos ei kerkiis karkuun, pitäisi oppia ampumaan”, <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/reservilaisyhdistyksiin-vyory-jasenhakemuksia-mukana-myos-perheenaiteja-jos-ei-kerkiis-karkuun-pitaisi-oppia-ampumaan/8377580> (haettu 29.4.2022).
- PL 127 §.
- Puolustusvoimat (2022a). Varusmiespalvelus ja -koulutus, <https://intti.fi/palveluksessa> (haettu 28.4.2022).
- Puolustusvoimat (2022b). Reservissä, <https://intti.fi/reservissa> (haettu 29.4.2022).
- Tilastokeskus (2022). Väestö ja yhteiskunta, https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html (haettu 28.4.2022).
- Valtioneuvosto (2022). Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta, VNS 1/2022 vp.
- WIN/Gallup (2015). WIN/Gallup International's Global Survey Shows Three in Five Willing to Fight for Their Country, <https://www.gallup-international.bg/en/33483/win-gallup-internationals-global-survey-shows-three-in-five-willing-to-fight-for-their-country/> (haettu 29.4.2022).

EVA Analyysin *Valmiina puolustamaan* kirjoittaja

EVA:n toimituspäällikkö
SAMI METELINEN

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyytit löytyvät EVA:n kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)